

KÜRESEL SALGIN YÖNETİMİ

DR.HANIM DURMUŞ

PEDİYATRİ ANABİLİM DALI

İbn-i Sina'nın insandan insana bulaşan bu salgın hastalıklara karşı çözüm önerileri;

SİRKE ile temizlik yapın. Ellerinizi, bulaşıklarınızı ve kıyafetlerinizi mutlaka sirke ile yıkayın.

Birlikte dolaşmayın. Beş on kişi bir araya gelerek kalabalıklar oluşturmayın.

Pazarları terk edin.

Paraları bırakın.

Toplu halde ibadet etmeyin

Salgından korkmayın, hastalıktan sakının, hastalarınızı terk etmeyin.

Evinizde oturun ve NEŞELİ olun. Hastalık neşeden kaçır.

*Doğu'da "Hekimlerin Piri ve Hükümdarı",
Batı'da ise "Avicenna" olarak tanınan
İbn-i Sina (980-1037) "El Kanun Fit Tıb"
kitabında birçok hastalığa karşı çözüm
önerileri yukarıda tanımlanmıştır.*

TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

SUNUM PLANI

- Salgın ve Endemi Tanımı
- Küresel Salgın (PANDEMI) Tanımı
- Tarihteki Küresel Salgınlar
- Korona virüs Salgınları
- Küresel Salgın Anında Korunma ve Kontrol Önlemleri
- Günümüzde En Büyük Küresel Salgın Riskleri
- Küresel Salgınlarda Süreç Yönetimi
- Küresel salgın Sonrası Toplumsal ve Ekonomik Yansıma

SALGIN NEDİR?

- Belirli bir alanda, **belirli bir grup insan arasında, belirli bir süre boyunca beklenenden daha fazla** vaka görülmesidir.
- Bununla beraber, eradike edilmiş hastalığa ait tek bir vaka da salgın olarak değerlendirilmektedir.
- Ör; Çiçek hastalığı, Polio virüsüne bağlı Poliomyelit gibi bazı hastalıklarda tek vaka görülmesi bile salgın olarak kabul edilir.

Malatya İshal Salgını (2005): Retrospektif İnceleme¹

Erkan Pehlivan*, Güray Özen*, Gülsen Güneş*, Leyla Karaoğlu**, Elvan Türkol*, Mücahit Eğri***

* İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya

** Rize Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Rize

***Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Tokat

Rotavirüsler akut gastroenteritlerin en önemli etyolojik ajanlarından dır. Tüm dünyada bebekler ve erken çocukluk dönmlerinde ciddi hastalık yaparlar. Dünyadaki yüksek gastroenterit morbiditesinin önemli kısmından rotavirüsler sorumludur, gelişmekte olan ülkelerde ise yüksek mortalite ile ilişkilidir. Bu çalışmada Malatya kent merkezinde 2005 yılı Kasım ve Aralık aylarında içme suyu şebekesindeki kirlenmeler sonucu ortaya çıkan rotavirus epidemisi incelenmiştir. Çalışmanın amacı, salgınla ilgili olarak vakaların özellikleri ve salgının boyutlarını, salgın inceleme ilkelerine dayanarak geriye yönelik olarak incelemektir.

Aralık ayı içerisinde 18 sağlık ocağı ve 2 devlet hastanesine başvuran 2274 hastanın bilgileri aktif sörveyansla elde edilerek incelenmiştir. Malatya kent merkezinde, 2 ay içerisinde her yaş grubundan 9907 kişi ishal nedeniyle sağlık kuruluşlarına başvurmuştur. Araştırma kapsamına giren vakaların yaş grupları ve cinsiyete dağılımında istatistiksel fark bulunmamaktadır. Salgın Kasım ayının 28'inci günü doruk noktasına ulaşmıştır. Devlet ve Üniversite hastanelerine başvuran olguların yaklaşık yansının gaita örneklerinde latex aglutinasyonla rotavirus antijeni tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, şehrin ana caddesi üzerinde yapılan alt yapı çalışmaları ve sık sık ortaya çıkan su kesintileri sebebiyle şehir şebeke suyunun kirlenmesi sonucu büyük bir salgın yaşanmıştır. Salgının başladığı günlerde Malatya Belediyesi üst düzey yetkililerinin şehir şebekesi kaynak suyunun kirlenmiş olacağını kabul etmemeleri sebebiyle salgın büyümüştür. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı ile İl Sağlık Müdürlüğünün işbirliği içerisinde çalışmaları ile salgının önleendiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İshal Salgını, Rotavirus, Malatya, 2005

ENDEMI NEDİR?

- Bir enfeksiyon etkeninin veya hastalığın **belirli bir coğrafyada veya toplulukta sürekli görülmesi** durumudur.
- O bölgede veya toplumda hastalığın alışılmış bir prevalans hızının olması da genellikle endemik olduğu anlamına gelir.
- Ör. Brucellanın Doğu ve Güneydoğu için endemik olması.

KÜRESEL SALGIN (PANDEMI) NEDİR?

- Bir hastalığın, enfeksiyon etmeninin **çeşitli ülkelerde veya bir kıtada yayılması, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda** yayılım göstermesidir.
- Nüfusun önemli bir bölümünü etkilemektedir.

➤ **PANDEMİ** → **PAN+DEMOS**
(*PANDEMİC*)

➤ **PAN: TÜM**
DEMOS: HALK

PANDEMİ: KÜRESEL SALGIN

Küresel salgın oluşması için gereken etmenler

- Yeni veya mutasyona uğramış etken,
 - Etkenin enfektivitesi,
 - Virülansı.
 - Bireylerin bağışıklık durumu,
 - Bireyler ve toplumlar arası temas,
 - Bireyin ek hastalıklarının varlığı.
 - Koruyucu sağlık hizmetlerinin durumu,
 - İklim.
- Etkene ait fakt.
- Bireye ait fakt.

Tarihte Pandemiler

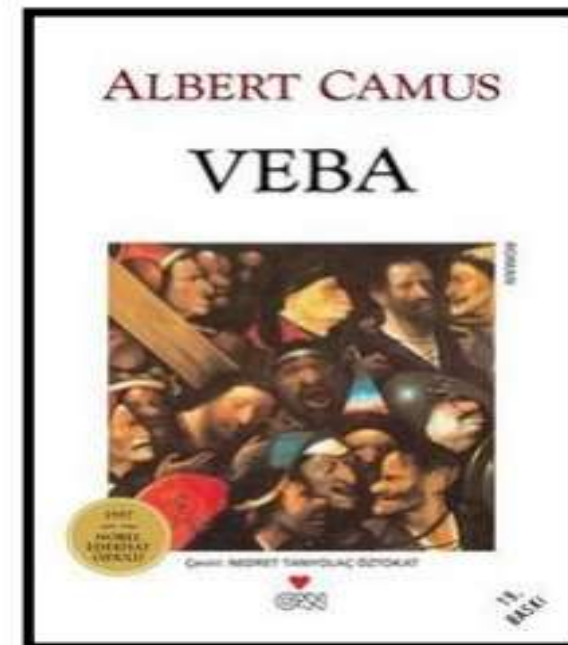
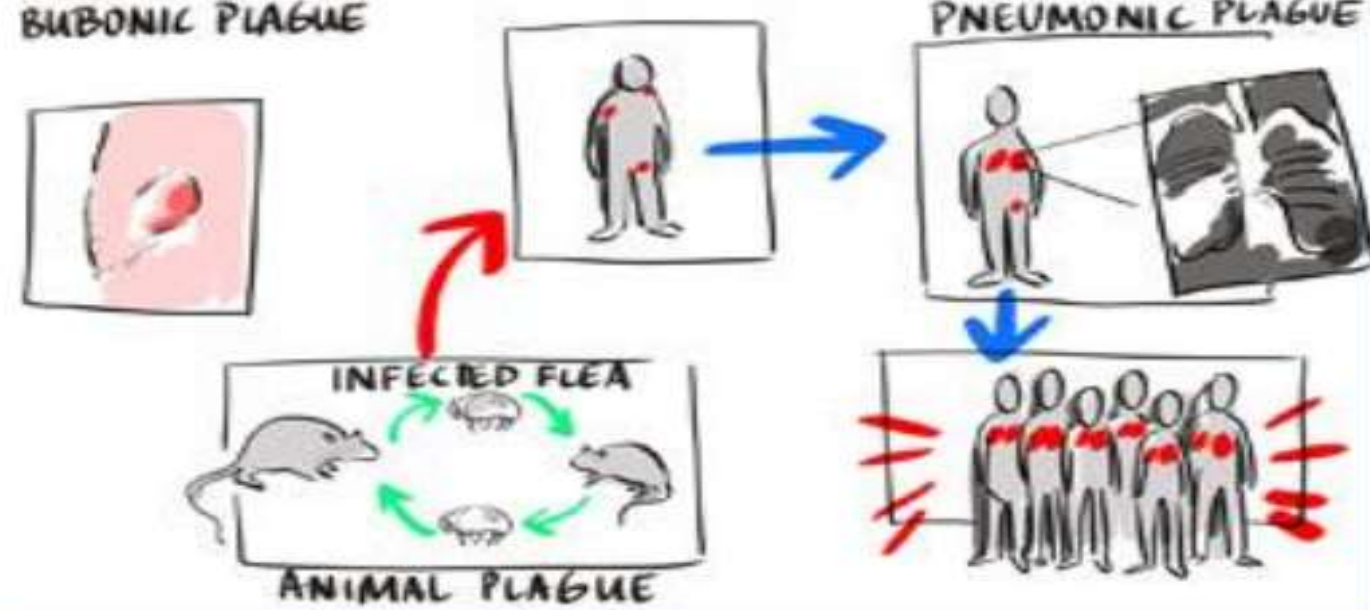
- İnsanlık tarihi boyunca salgın hastalıklar büyük olaylara sebep olmuştur.
- Ekonomik, siyasal ve demografik sonuçlarıyla yeryüzü haritasının yeniden çizilmesinde önemli roller üstlendi.
- Bugüne kadar görülen salgın hastalıklardan insanlık tarihine en çok etki edenler *veba, kolera, tifüs, çiçek, ebola ve grip* olduğu bilinmektedir.

SALGIN	ZAMAN	ETKEN	ÖLÜM
Antonine Vebası	165 - 180	Suçiçeği/Kızamık virüs olabilir	5 Milyon
Çiçek Japon	735 - 737	Variola majör virüs	1 Milyon
Justinian Vebası	541 - 542	Yersinia pestis	30-50 Milyon
Kara veba	1347 - 1351	Yersinia pestis	200 Milyon
Yeni Dünya Çiçek	1520	Variola major virüs	56 Milyon
Londra Büyük Vebası	1665	Yersinia pestis	100.000
İtalya Vebası	1629 - 1631	Yersinia pestis	1 Milyon
Kolera Pandemisi 1-6	1817 - 1923	V.cholera	1 Milyon +
Üçüncü Veba	1885	Yersinia pestis	12 Milyon (Çin ve Hindistan)
Sarhumma	1800 sonları	Sarhumma virüsü	100-150.000 (ABD)

Rus Gribi	1889 - 1890	H2N2 virüs olabilir	1 Milyon
İspanya Gribi	1918 - 1919	H1N1 virüs	40-50 Milyon
Asya Gribi	1957 - 1958	H2N2 virüs	1.1 Milyon
Hong Kong Gribi	1968 - 1970	H3N2 virüs	1 Milyon
HIV/AIDS	1981 - günümüz	HIV	25-35 Milyon
Domuz Gribi	2009 - 2010	H1N1 virüs	200.000
SARS	2002 - 2003	Coronavirüs	770
EBOLA	2014 - 2016	Ebola virüs	11.000
MERS	2015 - günümüz	Coronavirüs	850
COVID 19	2019 - günümüz	Coronavirüs	

VEBA (TAUN)

VEBA (KARA ÖLÜM)

- Çin ve Orta Asya'da **1347** yılında başlayan, **Y. pestis** adlı bakteri ile bulaşan Avrupa nüfusunun yaklaşık üçte birinin ölümüne neden olan bir salgındır.
- Tarihsel gelişim incelendiğinde **ülkemizde 18.yy'da Osmanlı İmparatorluğunda başlayıp, 19.yy ortalarına kadar devam eden** veba vakaları bildirilmiştir.
- Hastalık, **fare pirelerinin** insanları ısırmasıyla veya enfekte insandan insana bulaştığı bilinmektedir.

İSPANYOL GRİBİ

- Bu grip türü; **1918-1920** yılları arasında **H1N1** virüsünün ölümcül bir alt türünün yol açtığı grip salgınıdır.
- 1. Dünya savaşının seyrini değiştirmiş.
- Savaşta ölenlerden daha fazla kişi ölmüş.
- Dünya nüfusunun 1/5 enfekte
- 50-100 milyon tahmini ölüm

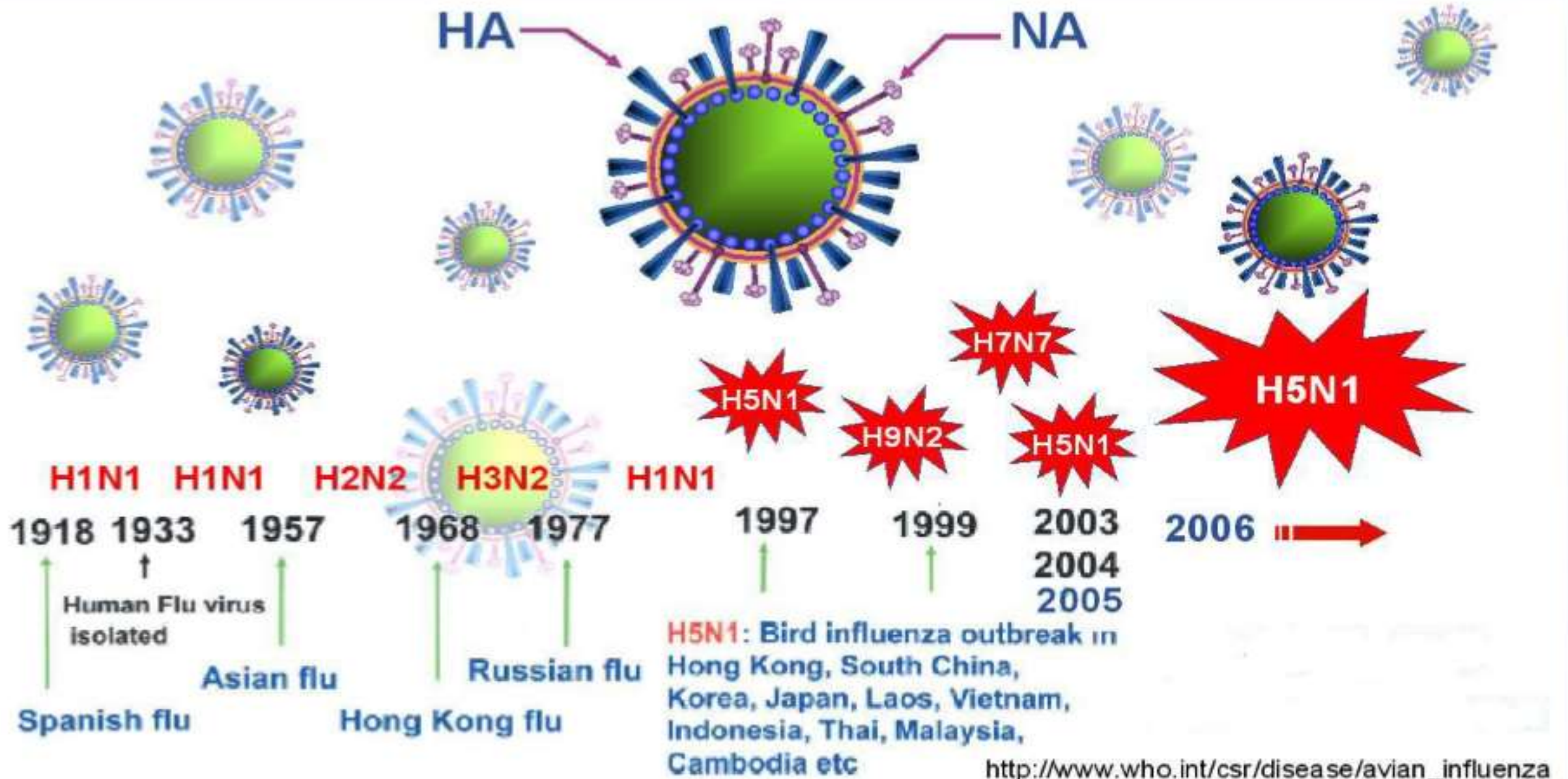
İspanyol Gribi: 1918

ASYA GRİBİ

- **1957** yılında **H2N2** virüsünün neden olduğu **Çin**'den başlayarak, Uzakdoğu'ya daha sonra da Avustralya, Amerika ve Avrupa'ya yayılmıştır.
- 1-2 milyon ölüm
- Mortalite oranı < %3
- Genellikle çocuk yaş grubunu etkilemiştir.

Grip Pandemileri

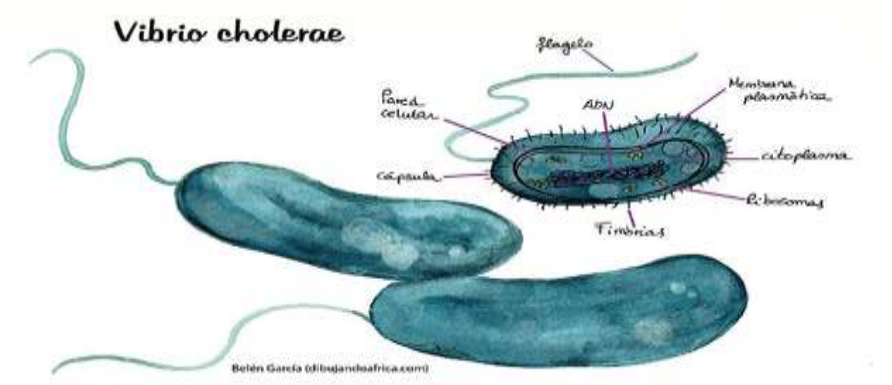

TİFÜS (LEKELİ HUMMA)

- **Vücut biti** (*Pediculus humanus corporis*) ile insandan insana bulaşan, etkeni **Rickettsia prowazekii** isimli bakteri.
- Tifüsün 1083 yılında Salerno'da ortaya çıktığı tahmin edilmektedir.
- **İkinci Dünya Savaşı** yıllarında **İstanbul'da** ciddi bir tifüs salgını yaşanmıştır.

KOLERA

- *Vibrio cholerae* adlı bakterinin sebep olduğu bağırsak enfeksiyonu olup akut ve şiddetli ishal tablosu.
- 1817'de Japonya'da, 1826'da Moskova'da, 1831'de Berlin'de, Paris'te ve Londra'da salgınlara neden olmuştur.
- Tarihte ülkemizdeki en büyük kolera salgını **1912-1913 Balkan Savaşları** sırasında yaşanmıştır.

ÇİÇEK

- **Poxvirus** ailesinden olan çiçek virüsü.
- İlk kayıtlı çiçek salgını **MÖ 1350** yılında **Mısır Hitit savaşı** sırasındadır.
- **1976**'da eradike edildi.
- Tarihteki ilk aşı, çiçek aşısıdır.

EBOLA

- İlk bilinen ebola salgını **1976** yılında
 - Sudan
 - Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde
- **Etken ebola virüs.**
- Viral hemorajik ateş
- İnsanlara bulaş
 - vahşi yaşamla direkt temas sonrası
 - vahşi hayvanların kan ve vücut sekresyonlarıyla temas
 - etlerinin çiğ tüketilmesi

YAKIN DÖNEMİN SALGINLARI

- SARS 2003
- Influenza A H1N5 (kuş gribi) 2007
- İnfluenza A H1N1 (domuz gribi) 2009
- MERS 2012
- Influenza A H7N9 2013
- Ebola 2014
- Zika 2015

Milenyum Viral Salgınları: Korona Virüs Ailesi

- İnsanları ve çok çeşitli hayvan türlerini enfekte edebilen **RNA virüsleri**.
- Soğuk algınlığından pnömoniye kadar değişken klinik tablo.
- **2002 yılından itibaren** görülmeye başlayan yeni Korona virüs türleri ise soğuk algınlığından farklı, daha ağır seyirli solunum yolu enfeksiyonu ile kendini göstermeye başlamıştır.
- İnsanlarda enfeksiyonlara neden olan Korona virüsler **Alfa ve Beta Korona virüs türleri**.

- Chicago Üniversitesi araştırmacıları tarafından 1965 yılında keşfedilmiştir.
- Bu coronavirus soğuk algınlığına neden olabiliği ile tanınmıştır.

- Ulusal Sağlık Enstitüleri(NIH) araştırmacıları tarafından 1967'de keşfedilmiştir.
- Soğuk algınlığına neden olmasının yanında 18. veya 19. yüzyılda sığırlardan insanlara geçtiği tahmin edilmektedir.

- 2005 yılında Hong Kong'da keşfedilmiştir.
- Solunum yolu enfeksiyonlarına neden olurken fareleri enfekte eden bir Coronavirus ile benzerlikler göstermektedir.

- 2004 yılında Hollanda'da keşfedilmiştir.
- Hafif veya orta derecede üst solunum yolu enfeksiyonlarına ve alt solunum yollarında daha ciddi enfeksiyonlara neden olmaktadır.

- 2003 SARS salgının nedenidir.
- Dünya genelinde 8.096 kişiye bulaşmış ve 774 kişinin hayatına mal olmuştur.

- İlk olarak 2012'de tanımlanmıştır. Bu bilinen en ölümcül coronavirusdür.
- Sadece 2494 vaka tespit edilirken bu vakaların 858'i ölümlle sonuçlanmıştır.
- Ölüm oranı % 37'dir.

- İlk kez 2019 yılında Çin'in Wuhan şehrinde tanımlandı ...

şekil-1: İnsanları Etkilediği Bilinen Coronaviruslar

Kaynak: Alex Knapp, "**The Secret History of the First Coronavirus,**" Forbes, E.T.: 13 Nisan 2020, <https://www.forbes.com/sites/alexknapp/2020/04/11/the-secret-history-of-the-first-coronavirus-229e/>

SARS-CoV

- İlk görülen form; *SARS-CoV* (*Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus* / Ağır Akut Solunum Yetmezliği Sendromu)
- **Şubat 2003'de Çin'in Guangdong bölgesinde** ilk önce **yarasalardan** insanlara bulaştığı düşünülen hastalık.
- 8 ayda ve olguların çoğu Çin'den olmak üzere 5 kıtadan 33 ülkede 8000 kişiyi etkisi altına almış.

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre;

- 2002-2003 tarihleri arasında 9 aylık bir sürede SARS'dan ölüm oranı: %10,9
- Çin'de başlayarak 37 ülkeye dağılan SARS salgını dünyada 8422 vaka ve 916 ölüme neden olmuştur.

-
- SARS mortalite hızı; yaş ≤ 24 ise %1 altında, yaş 25- 44 arası ise %6, yaş 45-64 arası ise %15, yaş 65 ve üstünde ise %50 olarak bildirilmiştir.
 - 2004 yılından sonra SARS'a bağlı pandemi düzeyinde olgu bildirimini olmamıştır.

MERS-CoV

- MERS-CoV ; *Middle East Respiratory Syndrome*
- İlk defa 2012 yılında Suudi Arabistan'da başlamıştır. Bir korona virüs olan MERS-CoV virüsü insanları, yarasaları ve develeri enfekte etmektedir.

-
- Haziran 2018'e kadar devam eden bu farklı MERS-CoV salgını da 5 kıtada ve 27 farklı ülkede 2229 olguda saptanmıştır. Olgulardan 791'i kaybedilmiştir.
 - SARS-CoV'de mortalite oranı %10,9
 - MERS-CoV'de oran %35

SARS-CoV 2

- SARS-CoV ve MERS-CoV gibi korona virüs ailesinden
- Zarflı bir RNA virüsü
- Zoonotik bir enfeksiyon
- Covid-19 ilk olarak Aralık 2019'da Çin'in Wuhan şehrindeki deniz ürünleri pazarında bulunan insanlarda görülmüştür.
- Salgın halen pandemi düzeyinde devam etmektedir (Mayıs 2020 itibariyle).***

-
- 2019 yılında The Lancet dergisinde yayınlanan bir çalışmaya göre, COVID -19'un en yaygın semptomlarınınin **ateş, öksürük ve nefes darlığı** olduğu belirlenmiştir.
 - %1-2 vakada; İshal, bulantı ve kusma
 - Seyri ilerlemiş hastalarda; pnömoni, ağır akut solunum yolu yetmezliği, çoklu organ yetmezliği ve ölüm görülmüştür.

Influenza A H1N5 (kuş gribi)

- Öncelikle **2007** yılında **Çin, Vietnam, Endonezya** gibi ülkelerde **H1N5** 'in etken olduğu kuş gribi **göçmen kuşlardan kümes hayvanlarına** bulaşmıştır.
- Ülkemizde ilk vaka, **Ağrı' nın Doğubeyazıt ilçesinde** bildirilmiştir.
- Bu hastalık ile mücadelede pek çok kanatlı hayvanın itlaf edilmesi, etlerin yüksek ısıda pişirilerek tüketilmesi, çiftçilerin bilgilendirilmesi ve aşılanmaları ile virüsün insanlarda var olabilecek farklı genetik yapılarının değişmesinin önüne geçilmiştir.

İnfluenza A H1N1 (domuz gribi)

- **Domuzlardan insanlara geçen**, domuza özgü influenza A virüslerinden biri olan **H1N1** tarafından oluşturulan ve insandan insana da hızlı bulaşan bir solunum enfeksiyonudur.
- **24 Nisan 2009** tarihinde ilk vaka, **ABD ve Meksika'** da grip benzeri tablo
- 25 Ekim 2009 itibariyle dünyada **440.000** laboratuvardan daha fazlasında pandemik influenza H1N1 2009 vakası ve **5700** ölümün bulunduğu DSÖ'ne bildirilmiştir.

Günümüzde en büyük küresel salgın riskleri

- İlaça dirençli sıtma
- H5N6 gribi H10N8 gribi
- H5N1 gribi H7N9 gribi
- 2009 H1N1 gribi
- MDR/XDR tüberkülozu
- Antimikrobiyal dirençli tehditler, VRE, MRSA, C. Difficile, N. Gonorrhoeae
- Ebola virüsü
- Adenovirüs salgını.

Salgın anında korunma ve kontrol önlemleri üç boyutta yapılabilir:

1- Kaynağa yönelik alınabilecek önlemler

2-Bulaşma yoluna yönelik alınabilecek önlemler

3-Sağlam kişiye yönelik alınabilecek önlemler

1- Kaynağa yönelik alınabilecek nlemler

- Kaynağın bulunması,
- Hastalığın bildirilmesi,
- Kesin tanı,
- Hastaların tedavisi,
- İzolasyon, taşıyıcı araması, filiyasyon çalışması,
- Sürveyansı,
- Sağlık eğitimi,
- Zoonotik bir hastalıkta hayvanların yok edilmesi.

YENİ KORONAVİRÜS BELİRTİLERİ NELERDİR?

En çok karşılaşılan belirtiler ateş, öksürük ve solunum sıkıntısıdır.

Şiddetli vakalarda zatürre, ağır solunum yetmezliği, böbrek yetmezliği ve ölüm gelişebilir.

Yeni Koronavirüsün kuluçka süresi 2 ila 14 gündür.

ATEŞ

SOLUNUM
SIKINTISI

ÖKSÜRÜK

T.C. SAĞLIK
BAKANLIĞI

saglik.gov.tr

112
/SaglikBakanligi

CORONA VİRÜS

BELİRTİLERİ

TAŞIYICILAR

Solunum
Güçlüğü

Bulanık-Kusma

İshal

Öksürük

Baş Ağrısı

Ateş

ÖNLEMLERİ

MASKE
TAKMA

KAĞIT MENDİL
KULLANIMI

KİRLİ MENDİLERİ
ÇÖPE ATMA

ELLERİ
YIKAMA

DEZENFEKTAN
KULLANIMI

RİSK GRUPLARI

GEBELER

YAŞLILAR

ÇOCUKLAR

SİGARA
İÇENLER

KRONİK
HASTALAR

GAZİANTEP ECZACI ODASI

Ellerinizi sık yıkayınız

- ✓ Öksürük ve hapsinik sonrası
- ✓ Yemek hazırlamadan önce ve hazırladıktan sonra
- ✓ Yemek yemeden önce
- ✓ Tuvalete girerken ve çıkınca
- ✓ Eller görünür şekilde kirlendiğinde
- ✓ Canlı veya ölü hayvanlarla temas sonrasında

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Yeni Koronavirüs (2019-nCoV)

enfeksiyonu riskinizi azaltın

Ellerinizi sık sık su ve sabun ile en az 20 sn boyunca yıkayın, su veya sabunun olmadığı durumda alkol bazlı el antiseptiği kullanın

Öksürme veya hapsirme sırasında burun ve ağızınızı tek kullanımlık kağıt mendil ile örtün. Kağıt mendilin bulunmadığı durumlarda ise dirsek içini kullanın. Mendili derhal çöp kutusuna atın ve ellerinizi su ve sabunla yıkayın

Soğuk algınlığı veya grip benzeri semptomları olan kişiler ile 1 metreden yakın temastan kaçının

Yeni Koronavirüs (2019-nCoV) enfeksiyonu, influenza virüsünün neden olduğu griple karıştırılmamalıdır.

(Gripte kullanılan antiviral tedaviler etkili değildir)

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Ateşiniz varsa veya öksürüyorsanız seyahatinizi erteleyiniz.

SEYAHAT EDERKEN SAĞLIĞINIZI KORUYUN

Son 14 gün içinde Çin başta olmak üzere koronavirüs enfeksiyonu görülen ülkeden geldiyse;

Ateşiniz varsa, öksürüyorsanız ve nefes almada zorluk çekiyorsanız maske takarak sağlık kurumuna başvurunuz ve hekiminize son seyahatiniz hakkında bilgi veriniz

KORONAVİRÜS DANIŞMA HATTI

 ALO184

Değerli halkımız;

Ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi şikayetlerinizde,
evden çıkmadan ve bir sağlık kuruluşuna başvurmadan önce,
Sağlık Bakanlığı'na ait olan **ALO 184 Koronavirüs
Danışma Hattını** arayarak lütfen bilgi alın.

İSTAHED

www.istahed.org.tr

YENİ KORONAVİRÜS RİSKİNE KARŞI

#14 KURAL

www.gop.edu.tr

Ellerinizi sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca oarak yıkayın.

Öksürme veya hapşırma sırasında ağız ve burunu tek kullanımlık mendille kapatın, mendil yoksa dirseğin iç kısmını kullanın

Ellerinizi gözlerinize, ağızınıza ve burnunuza dokunmayın

Soğuk algınlığı belirtileri gösteren kişilerle aranıza en az 3-4 adım mesafe koyun

Yurt dışı seyahatlerinizi iptal edin ya da erteleyin

Yurt dışından dönüşte ilk 14 günü evinizde geçirin

Bulduğunuz ortamları sık sık havalandırın

Kapı kolları, armatürler, lavabolar gibi sık kullandığınız yüzeyleri su ve deterjanla her gün temizleyin

Hiçbir kişisel eşyanızı (havlu gibi gündelik eşyaları) ortak kullanmayın.

Kıyafetlerinizi 60-90 C'de normal deterjanla yıkayın

Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçının

Bol sıvı tüketin, dengeli beslenin, uyku düzeninize dikkat edin

Ateş, öksürük, nefes darlığı gibi şikayetleriniz varsa, maske takarak bir sağlık kuruluşuna başvurun

Soğuk algınlığı belirtileriniz varsa yaşlılar ve kronik hastalarla temas etmeyin, maske takmadan dışarı çıkmayın

 Dr. FAHRETTİN KOCA
T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

 toğuresmi

2-Bulaşma yoluna yönelik alınabilecek önlemler

- Çevre koşullarının düzeltilmesi (dezenfeksiyon),
- Yiyecek ve içecek maddelerinin denetimi,
- Sağlık eğitimi,
- Kişisel temizlik ve koruyucu ekipman kullanımı,
- Konut koşullarının düzeltilmesi,
- Nüfus hareketlerini kısıtlamak.

3-Sağlam kişiye yönelik alınabilecek önlemler

- Aşılama,
- Seroproflaksi,
- Kemoproflaksi,
- Karantina-gözlem,
- Sağlıklı beslenme.

Küresel Salgın Süreç Yönetimi

Bilim Disiplinleri Etkileşimi

Küresel Salgın Sürecinde Doğru ve Sağlıklı Bilgi Yönetimi

- **Güncel veriler** ile bilgilendirme,
- **Güvenilir veri** ile bilgilendirilme,
- **Çok sektörlü** işlemlerin **koordine** edilmiş şekilde eşgüdümle yapılması
- Sağlık sisteminin güvenilir ulusal ve uluslararası kuruluşların **otomasyon verilerinden** temin edilen bilginin paylaşılması.
- Burada en önemli nokta verilmek istenen mesaj ve bilgilendirmelerin sunum yapılan hedef gruba göre modifiye edilerek anlaşılır bir dille hazırlanmasıdır.

-
- Sosyal medya yoluyla yetkisiz kişilerin **manipülatif ve dezenformatif bilgi paylaşımı** göstermiştir ki süreçteki görevli kuruluşların kamuoyu ile doğru bilgiyi hızla paylaşması çok önemlidir.
 - Böylece toplumsal panik ve güvensizlik yerine sağlıklı bilgi ile gerçekçi önlem ve teşvikler konusunda bireyin bilgi ve donanıma sahip olması sağlanacaktır.

- Verilerin doğru yöntemlerle analizi, yorumlanması, ilgili birimlere ve yetkili birimlerce açıklanması salgın mücadelesinde hazırlık gerektiren alanlardan biridir.
- Bu raporlanmaların pek çok yolu (sayılar, tablolar, grafikler, şekiller, projeksiyonlar ve yorumlar gibi) olabilir.

En önemli anahtar cümle “sağlıklı veri toplanması ve doğru kayıtların doğru yöntemlerle analizi”dir.

Neden verilerin depolanması önemli ?

- Her küresel salgından sonra bu gibi çeşitli kaynaklardan edinilen dersler daha sonraki salgınlar ve mücadelelerde yol gösterici olmuştur.
- Küresel salgın gibi tüm dünyayı ilgilendiren ortak mücadelede de eş zamanlı vaka takiplerini, salgın seyrini ve projeksiyonları yapmak bu ortak zemin dahilinde mümkün olabilmektedir.

-
- Verilecek doğru mesaj ve bilgilendirmeler ile uygulamalarda halkın katkı ve katılımı sağlanabilir.
 - Küresel salgınlarda yapılması gereken ilk şeyin **“ilgili konunun uzmanı doğru anabilim dalı mensupları ve multidisipliner katkıda bulunabilecek diğer bilim dalı mensupları ile çalışmak”** olduğu söylenmelidir.
 - Günümüzde çok güçlü ve etkin bir yol olan sosyal medya ve kitle iletişim araçları ile anında çok sayıda kişiye ulaşmak mümkün olmaktadır.

Bilim Kurulu Üyeleri :

- Acil Tıp(1)
- Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları(3)
- Epidemiyoloji(1)
- Göğüs Hastalıkları(4)
- Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji(11)
- Dahili Tıp(1)
- Halk Sağlığı(5)->en son dahil edilen
- Viroloji(1)

Aksayan Yönlerin Giderilmesi İçin Konuyla İlgili Sunulabilecek Öneriler-1

- Aynı dili konuşan bir sürveyans sistemi,
- Tüm ülkelerde “vaka tanımlarının” aynı kriterleri içermesi,
- Vakaların, tabloların, grafiklerin değerlendirme ve yorumlarının ilgili uzmanlık alanına mensup bilim insanlarıncı yapılması,
- Vakalara dair bilgilerin doğruyu yansıtmayacak şekilde gösterimi ve sunumuna müsaade edilmemesi,
- Yorum yapacak kişilerin halkın anlayacağı dille olayları açıklaması.

Küresel salgın süreç planı

- Bildirim sorumlusu seçilmeli
- Acil durum planı hazırlanmalı
- Tıbbi malzeme ve stok bilgilerinin çıkarılması
- Temel hizmet içi eğitim verilmesi
- Ulusal pandemi izleme kurulunun oluşturulması
- Kişisel koruyucu ekipman kiti planlanması ve temini
- DSÖ'ne eldeki veriler bildirilmeli
- Hastalar için gerekli tedavi protokolleri belirlenmelidir.

Küresel Salgının Bilim Disiplinleri ile Etkileşimi

- Süreç yönetimi; teşhis tedavi izleme, yeni tıbbi ürünler ve yöntemler geliştirmeyi de kapsayan interdisipliner bilim alanlarının etkileşimini gerektiren bir süreçtir.
- İletişim ve dayanışma içerisinde olmak önemli bir zorunluluktur.

Salgın Hastalıkları ile Mücadelede Önemli Noktalar-1

- Salgın hastalıklarla ilk olarak, hekimler, özellikle aile hekimleri ve acil servis uzmanları karşılaşır. Bu nedenle salgınların erken fark edilmesinde hekimin rolü çok önemlidir.
- Salgınlarla başa çıkmada en önemli nokta, güçlü bir sağlık altyapısının bulunmasıdır.
- Tehditlerine yanıtın oluşturulması, bunların tanınması ve araştırılması için; temel halk sağlığı hizmetlerinin (hastalık sürveyansı, laboratuvar hizmetlerinin desteklenmesi) yerine getirilmesi gerekmektedir.

Salgın Hastalıkları ile Mücadelede Önemli Noktalar-2

- Klinisyenlerin, olağan dışı infeksiyon olguları ve kümeleşmeleri konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir.
- Sürveyans programlarına ek olarak, kullanılabilecek ajanlar hakkında sağlık görevlilerinin, halk sağlıkçılarının ve temel sağlık hizmeti veren personelin bilgilendirilmesi ve eğitilmesi gerekmektedir.
- Salgın etkeninin hızlı tanısı için, laboratuvar kapasitesinin güçlendirilmesi ve salgını kontrol etmek için ilaç, aşı, tıbbi hizmetler ve hastane hizmetlerini de sağlamak gerekmektedir.

Küresel Salgın Sonrası Toplumsal ve Ekonomik Projeksiyon

1-Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkileri

- Ekonomik ve sosyal hayatta birtakım değişiklikler kısa zamanda ortaya çıkmış olmakla birlikte başta para ve finans piyasaları, ticaret, eğitim ve hizmet sektörü olmak üzere ekonomik ve sosyal alanda önemli yapısal bir değişim ve dönüşüme girmektedir.
- Avrupa'da yayılan veba salgınıyla kırsal alanda azalan nüfus tarımsal üretimde ciddi düşüşlere neden olmuş, sonuçta 14.yüzyılın ikinci yarısından itibaren büyük kıtlıklar ve açlık sorunu ortaya çıkmıştır.

-
- Dini değerlerde zayıflama ve Hristiyanlık inancında şüpheler artmaya başladı. Kilise ve din adamlarının etkisi ve gücü sarsıldı.
 - ▶ Ulaşım, turizm ve hizmet sektörleri bu süreçten en çok etkilenecek sektörlerin başında geliyor.
 - ▶ Tarım ve gıda güvenliği gittikçe daha fazla önemli hale gelecek.

Kaynak: Dcode Economic & Financial Consulting (<https://dcodeefc.com/infographies>)
Görsel Türkiye Bilimler Akademisi (TOBA) tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Küresel Salgının Potansiyel Kazanan ve Kaybeden Sektörleri

2-Psikolojik Etkiler

- Küresel salgın öncelikle bireylerin yaşamlarını, varlıklarını tehdit eden sıkıntı verici niteliği olan bir travmadır.
- Hastalanma korkusu, belirsizlik, hastalığı yakınlarına bulaştırma korkusu yoğun bir kaygı kaynağı olacaktır.
- Karantina-izolasyon süresinde ilk günlerde daha çok akut stres bozukluğu ortaya çıkmaktadır.
- Karantina süreci uzadıkça depresyon, travma sonrası stres boz., yaygın anksiyete boz., panik bozukluklar, somatik belirti bozuklukları hatta psikoz görülebilir.

-
-
- Bireylerin kendini iyileştirme ve karantina süresince alkol, madde ve ilaç kullanımına yönelmeleri olasıdır.
 - Kapalı ortamda bulunmak önceden herhangi bir ruhsal bozukluğu olan bireylerde belirtilerin alevlenmesine ve zemindeki hastalığın şiddetlenmesine yol açabilir.

3-Turizm Sektörünün Salgın Sonrası Dönemde Geleceği

- Özellikle ekonomik anlamda yaşanan daralma tüketicileri, görece lüks olarak nitelenebilecek, **turizm harcamalarından daha kolay ve ilk olarak feragat etmesini sağlamıştır.**
- Salgının yaz mevsiminde etkilerini sürdürme riski ve psikolojik olarak insanların bu dönemde kalabalık ortamlarda kaçınma arzuları turizm sektöründe yaşanacak toparlanmaların uzun süreceğini göstermektedir.

-
- Turizm sektörüne yönelik uygulanan destek ve teşvikler olsa da ortaya çıkan zararın tamamen telafi edilmesi zordur.
 - Sektörü uzun süreli bir iyileşme dönemi beklemektedir.
 - Sağladığı istihdam yanında ülkeye giren döviz miktarına da olumlu katkı sağlayan turizm sektöründeki daralmanın makroekonomik dengeleri de olumsuz yönde etkileyeceği açıktır.

COVID-19 PANDEMİ DEĞERLENDİRME RAPORU

COVID-19

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu

Editörler

Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER
Prof. Dr. Ali ÖZER
Prof. Dr. Zekeriya TOSUN

Dr. Öğr. Üyesi Cem KORKUT
Öğr. Gör. Mürsel DOĞRUL

Bilimsel Katkıda Bulunanlar

Prof. Dr. Ahmet Faruk AYSAN
Prof. Dr. Elçin BALCI
Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL
Prof. Dr. Ertuğrul KILIÇ
Prof. Dr. Fatih GÜLTEKİN
Prof. Dr. Fikretin ŞAHİN
Prof. Dr. Hakan PARLAKPINAR
Prof. Dr. Mehmet BULUT
Prof. Dr. Muazzez GARİPAĞAOĞLU
Prof. Dr. Mustafa SOLAK

Prof. Dr. Nuray ERİN
Prof. Dr. Tayfun ÖZÇELİK
Doç. Dr. Fatih KARA
Doç. Dr. Halit ÇINARKA
Doç. Dr. Mert GÜR
Dr. Öğr. Üyesi Burak METE
Dr. Öğr. Üyesi Mestan EMEK
Dr. Öğr. Üyesi Merih ŞİMŞEK
Dr. Kadri GÜNDÜZ

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.....

